

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Gelis 21.03.2022
Published /Yayınlanma 30.06.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Başbayrak, M. (2022). BİLSEM Türkçe etkinlik kitabındaki çoklu zekâ alanlarının BİLSEM'deki öğrencilerin çoklu zekâ alanlarıyla uyumu. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(84), 1230-1238. <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3103>

Bilim Uzmanı Mert BAŞBAYRAK
<https://orcid.org/0000-0003-2051-0633>
İsmail Ebul-iz Bilim ve Sanat Merkezi, Cizre / Şırnak / TÜRKİYE

Issue/Sayı: 84

BİLSEM TÜRKÇE ETKİNLİK KİTAPINDAKİ ÇOKLU ZEKÂ ALANLARININ BİLSEM'DEKİ ÖĞRENCİLERİN ÇOKLU ZEKÂ ALANLARIYLA UYUMU COMPATIBILITY OF MULTI-INTELLIGENCE FIELD IN BİLSEM TURKISH ACTIVITY BOOK WITH MULTI-INTELLIGENCE FIELD OF STUDENTS IN BİLSEM

Volume/Cilt: 9

ÖZET

Bu araştırmanın amacı BİLSEM Türkçe etkinlik kitabındaki Çoklu Zekâ alanlarının BİLSEM'deki öğrencilerin Çoklu Zekâ alanlarıyla uyumluluk düzeylerini tespit etmektir. Bu doğrultuda öğrenci zekâ alanlarının tespiti için ilişkisel tarama yöntemi kullanılmış ve öğrenci zekâ alanları Saban (2005) tarafından hazırlanan ve Kaya (2020) tarafından geliştirilen Likert tipi ölçekle puanlanarak tespit edilmiştir. BİLSEM Türkçe etkinlik kitabı ise doküman incelemesi yöntemi ile Çoklu Zekâ alanları açısından incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Şırnak ilinin Cizre ilçesindeki BİLSEM'de eğitim gören ve o an hâlihazırda sınıfta bulunan 3'ü Destek-3 öğrencisi, 7'si BYF-1 öğrencisi, 6'sı BYF-2 öğrencisi toplamda 16 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma materyali ise BİLSEM Türkçe etkinlik kitabıdır. Bu kitaptaki toplam 126 etkinlik, oluşturulan ölçüt doğrultusunda içerdikleri zekâ alanlarına göre incelenmiştir. Öğrenci zekâ alanlarının ve bilgilerinin ortaya konması için ise ölçek üzerindeki puanlama sistemi ve SPSS 22.0 paket programından yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre etkinlik kitabında dil zekâsının %90,5 oranında yer aldığı, doğacı zekânın ise diğerlerine göre daha az yer aldığı görülmüştür. Öğrencilerin ise mantık-matematik zekâsı ve dil zekâsının baskın olduğu, müzikal zekâ oranlarının en düşük çıktığı ortaya konmuştur. Bu iki sonuç arasındaki uyumluluk düzeyine bakıldığında dil zekâsı, görsel zekâ ve bedensel zekânın uyumluluk gösterdiği, sosyal zekâ ve müzikal zekânın kısmen uyumluluk gösterdiği ve mantık-matematik zekâsı, özedönük zekâ ve doğacı zekânın yeterince uyumluluk göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: BİLSEM, etkinlik kitabı, zekâ, Çoklu Zekâ Kuramı, Türkçe eğitimi.

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

ABSTRACT

The purpose of this research is to determine the compatibility levels of Multiple Intelligence fields in the BİLSEM Turkish activity book with the Multiple Intelligence fields of the students in BİLSEM. For this aim, the relational scanning method was used to determine student intelligence areas and they were determined by scoring with a Likert type scale prepared by Saban (2005) and developed by Kaya (2020). BİLSEM Turkish activity book was examined in terms of Multiple Intelligence areas with the document analysis method. The study group of the research consists of a total of 16 students, including 3 Destek-3 students, 7 BYF-1 (Recognition of Individual Talent Programme) students, and 6 BYF-2 students, studying at BİLSEM in the Cizre district of Şırnak province. The study material is the BİLSEM Turkish activity book. A total of 126 activities in this book were examined according to the intelligence areas they contain in line with the criteria created. The scoring system on the scale and the SPSS 22.0 package program were used to reveal student intelligence areas and knowledge. According to the results of the research, it was seen that verbal-linguistic intelligence is included at the rate of 90.5% in the activity book, and naturalistic intelligence is included less than the others. It was revealed that the students' logical-mathematical intelligence and verbal-linguistic intelligence were dominant, and the musical intelligence ratios were the lowest. Considering the level of compatibility between these two results, it was concluded that verbal-linguistic intelligence, visual-spatial intelligence and bodily-kinesthetic intelligence were compatible, interpersonal intelligence and musical intelligence were partially compatible, and logical-mathematical intelligence, intrapersonal intelligence and naturalist intelligence were not sufficiently compatible.

Keywords: BİLSEM, activity book, intelligence, Multiple Intelligence theory, Turkish education.

1. GİRİŞ

Zekâ, üzerinde uzun yıllardır çalışılan, ne olduğu ve nasıl tanımlanması gerektiği konusunda birçok araştırmacının ilgi alanını oluşturan soyut bir kavramdır (Bümen, 2002; Saban, 2005). Zekâyı ilk başlarda fiziksel olarak ölçmeye çalışan araştırmacılar 19. yüzyılda kafataslarının dışını cetvelle ölçerdi. Bunu, ölçüme karşılık gelen bir şekilde karşılaştırarak şeklin içi hardal tohumu ile doldurulup sayılır ve insan zekâsı bu çıkan sayı aralığına göre tanımlanırdı (Eriş, 2008). Zaman geçtikçe ölçümler, bu gibi bilimsel olmayan yöntemleri terk ederek daha çok zihin işlevleri veya performansları baz alınarak yapılmaya başlanmıştır. Araştırmacılar, IQ (intelligence quotient) testleri geliştirerek zekâyı söz konusu “testlerin ölçtüğü nitelik” (yani zekâ düzeyi, zekâ seviyesi veya zekâ katsayısı) olarak tanımlarken bazıları da zekâyı öğrenme gücü olarak tanımlamıştır (Saban, 2010).

Alfred Binet, günümüz anlamında kullanılan ilk zekâ testini geliştiren kişi olarak kabul edilir. Daha sonra bu testleri Terman’ın güncellemesi ile birlikte Stanford-Binet zekâ testi olarak adlandırılmaya başlandı (Saban, 2010). Fakat bu testler zekâyı belirli bir sayıya indirgeyerek insanları bir bakıma standardize etmiştir (Ayaydın, 2009). Bu standartlık nedeniyle sayısal ve sözel alanlarda başarılı olanlar zeki olarak sayılmış. Diğer alanlar ise ihmâl edilmiştir. Bruetsch, bu konuda şunları söylemektedir:

“En akıllı kim, William Shakespeare, Albert Einstein, Pablo Picasso, Michael Jordan, Leonard Bernstein, Emily Dickinson, Charles Darwin ya da Martin Luther mi? Bu soruya zekânın geleneksel tanımlamasına dayanarak cevap verirken, sözel dilsel ve mantıksal matematiksel alanda hangisi ağır basarsa en akıllı O’dur cevabını vermek zorunda kalırdık. Ne var ki bu insanların hepsi de kendi alanlarında yüksek seviyeli zekâyı sahip insanlardır.” (Bruetsch, 1998’den akt. Kuru, 2001, s. 219).

Çağdaş zekâ anlayışlarına göre zeki insanları belirleyebiliriz fakat bu, tek bir teste sığamayacak yani tek boyutlu olarak ölçülemeyecek kadar karmaşık bir süreçtir (Bümen, 2002). Bu bilgilere göre günümüzde zekâ “tek yönlü olarak ölçülemeyecek kadar karmaşık olan belirli bir alandaki algılama, yaratıcılık, düşünme, öğrenme gibi zihinsel kapasitelerin bütünü (Başbayrak, 2021, s. 15) olarak tanımlanabilir. Zekânın çok boyutlu olma özelliğini öne çıkaran en önemli kuramlardan birisi ise Çoklu Zekâ Kuramı olmuştur.

Nöropsikoloji ve gelişim uzmanı olan Howard Gardner zekâyı farklı bir bakış açısı getirmiştir. Harvard Üniversitesinde normal ve üstün yetenekli çocuklarla ilgili araştırma yapmış ve insanların çok geniş ve çok sayıda kapasitesinin olduğunu fark etmiştir (Bümen, 2002). Ona göre zekâ “Bir ya da birden fazla kültürel çerçeve içinde değerlendirilen bir sorun çözme veya ürün yaratma becerisidir.” (Gardner, 2017, s. 28-29). 1983’te yayımladığı Frames of Mind (Zihin Çerçeveleri) adlı kitabında toplamda yedi zekâ alanından bahsetmiştir. Bunlar; dil zekâsı, mantık-matematik zekâsı, görsel-uzamsal zekâ, müzikal zekâ, bedensel zekâ ve kişisel zekâlar (sosyal zekâ ve özedönük zekâ olarak ikiye ayrılmıştır) olarak ortaya konmuştur (Gardner, 1983). Daha sonra Intelligence Reframed (Zekâ Yeniden Yapılandırıldı) adlı eserinde zekâ alanlarına doğacı zekâyı da ekleyerek zekâ alanı sayısını sekize çıkartmıştır (Gardner, 1999). Günümüzde “varoluşsal zekâ” alanı dokuzuncu bir zekâ alanı için adaydır.

Araştırmanın bundan sonraki kısmında zekâ alanları hakkında bilgi verilmiştir:

1. *Dil Zekâsı*: Kelimelerle düşünme ve ifade etme, dildeki kompleks anlamları değerlendirme, kelimelerdeki anlamları ve düzeni kavrayabilme, şiir okuma, mizah, hikâyeye anlatma, gramer bilgisi, mecazi anlatım, teşbihler, soyut ve simgesel düşünme, kavram oluşturma ve yazma gibi karmaşık olayları içeren dili üretme ve etkili kullanma becerisidir (Yavuz, 2001).

2. *Mantık-Matematik Zekâsı*: Sayılar ve ilişkilerle düşünmeyi içerir. Bir problem hakkında düşünme, problem çözme, durumları ve nesnelere analiz etme, soyut semboller kullanma, mantıksal ardışıklıkları keşfetme ve kullanma, sebep-sonuç ilişkilerini anlama becerisidir (Selçuk, Kayılı ve Okut, 2002).

3. *Görsel-Uzamsal Zekâ*: Yüzleri tanıma, üç boyutlu nesnelere tanıyabilme, yön bulma ve ayrıntıya dikkat etme becerisidir. Nesne ve olaylar doğru şekilde algılanıp kaydedilir (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006).

4. *Müzikal Zekâ*: Ses, ritim, tempo, nüans, armoni gibi müziğin çeşitli öğelerini ayırt edebilme, bunları bellekte tutma, şarkı söyleme, beste yapma ve müzikal düşünmede üstün başarılar gösterme becerisidir (Çuhadar, 2017).

5. *Bedenssel Zekâ*: Bir problemi çözmek, bir model inşa etmek, kendini ifade etmek veya bir ürün meydana getirebilmek için vücudunun tamamını veya belli bir bölümünü kullanabilme yeteneğidir (Temiz, 2007, s. 28).

6. *Sosyal Zekâ*: İnsanlarla etkili bir şekilde sözlü veya sözsüz iletişim kurma, ruh hallerini okuma, empati kurma, grupça çalışabilme ve sinerji oluşturma kapasitelerini içerir (Lazear, 2000).

7. *Özedönük Zekâ*: Kişinin kendini tanıma yeteneğidir. Bu zekâ alanı baskın olan kişiler güçlü ve zayıf yönlerini, ruh hallerini, motivasyonlarını isteklerini rahat bir şekilde analiz edebilir. Öz disiplin yetenekleri gelişmiştir (Armstrong, 2009).

8. *Doğacı Zekâ*: Bitki ve hayvanları fark etme, gruplandırma ve sınıflandırma becerilerine sahip olup çevreye ait sesleri dinleyip duyma becerisidir. Bu beceriye sahip kişiler doğa ile uyum içinde yaşarlar (Gögebakan Yıldız, 2018).

9. *Varoluşsal Zekâ*: Varoluşçu zekâyâ sahip kişiler daha çok var olmak, yaşamak, ölüm, ölümden sonraki hayat, kader gibi kavramlara yoğunlaşır, dünyanın bilinmeyen yanlarını merak ederler. Bu zekâyâ sahip kişiler din, felsefe, toplum bilimleri, medyumluk ve astronomi gibi alanlara ilgi duyarlar (Aydın, 2014, s. 78). Fakat Gardner, bunun bir zekâ alanı olabilmesi için kesin kanıtlara ihtiyaç olduğunu da söylemiştir (Gardner, 1999).

Üstün yetenekli bireyler dünyada olduğu gibi ülkemizde de oran itibariyle az sayıdadır. Özel yeteneklilik konusunda kabul edilen yüzdelik dilime göre (%2-%3) ülkemizde 375.000 ila 562.500 arasında çocuğun üstün yetenekli olduğu tahmin edilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013). Toplumlar, üstün yetenekli öğrencilerine yetenekli olduğu alanlar doğrultusunda eğitimler vererek onların bütün alanlardaki gelişimlerini daha üst noktalara çıkarma eğilimleri içinde olurlar. Ülkemizde de üstün yetenekli öğrencilerin eğitim aldığı kurumların başında Bilim ve Sanat Merkezleri gelmektedir. 1995 yılında Ankara Karakaya Bilim ve Sanat Merkezinin açılışından bu yana geçen süreçte öğrenciler bu merkezlerde eğitim görmektedirler (Sezginsoy, 2007). Bu sistemde öğrenciler akranlarıyla okula devam ederken bir yandan da okul çıkışı veya hafta sonlarında Bilim ve Sanat Merkezlerine giderek kendisi gibi üstün zekâlı bireylerle birlikte eğitim almaktadırlar. Kendi okul ve arkadaşlarından soyutlanmayarak kendi zekâ alanları doğrultusunda eğitim görmektedirler (Özsoy, 2014).

Dijitalleşen dünyada eğitim-öğretim sırasında müfredata uygun olarak hazırlanan ders kitapları, çalışma kitapları, etkinlik kitapları vb. gibi unsurlar hâlâ büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda Bilim ve Sanat Merkezinin Türkçe dersleri için yayımladığı Türkçe etkinlik kitabı da öğretmene ve öğrenciye yol gösterebilmesi için son derece kıymetlidir. BİLSEM’lerde çalışan çeşitli öğretmenler ve akademisyenlerden oluşan bir ekiple etkinlik kitapları hazırlanmaktadır. Kitaptaki etkinliklerde Türkiye Yeterlilik Çerçevesi’nde ana dilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlik, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade başlıkları altında sekiz anahtar yetkinlik alanı belirlenmiştir. Ayrıca etkinlik kitabı dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazılı anlatım ve sahne sanatları olmak üzere toplamda beş modülden oluşmaktadır (Alevli, 2019).

Yetenekli öğrenciler ve öğretmenler için hazırlanan BİLSEM Türkçe etkinlik kitabının BİLSEM’deki öğrencilerin Çoklu Zekâ alanlarına uygun olarak hazırlanmış olması beklenmektedir. Bu araştırmanın amacı Şırnak ilinin Cizre ilçesinde yer alan BİLSEM’deki öğrencilerin zekâ alanlarıyla BİLSEM Türkçe Etkinlik kitabında yer alan zekâ alanlarının uyum düzeylerini incelemektir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada ilk olarak öğrencilerin Çoklu Zekâ alanlarını sınıf, yaş ve cinsiyet gibi değişkenlere göre belirlemek için genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. “İlişkisel tarama modelleri iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir.” (Karasar, 2014, s. 81) BİLSEM Türkçe etkinlik kitabının incelenmesi için de doküman incelemesi yöntemine başvurulmuştur. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 189).

2.2. Çalışma Grubu ve Materyali

Araştırmada çalışma grubunu 2021-2022 eğitim öğretim yılı Şırnak ilinin Cizre ilçesindeki Bilim ve Sanat Merkezinde Türkçe dersi gören ve anketin uygulandığı gün hâlihazırda sınıfta bulunan 16 kişiden oluşan DESTEK-3, BYF-1 ve BYF-2 grubu öğrencileri oluşturmaktadır. Bunlardan 3'ü DESTEK-3, 7'si BYF-1 ve 6'sı BYF-2 öğrencisidir. DESTEK-3 grubu öğrencileri Bilim ve Sanat Merkezinin "Destek Eğitimi" basamağında yer alan ve kendi okullarında 4. sınıfa devam eden öğrencilerdir. BYF-1 grubu, "Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme" basamağında yer alan 5. sınıf öğrencileridir. BYF-2 grubu ise yine aynı basamakta yer alıp kendi okullarında 6. sınıfa devam eden öğrencileri kapsamaktadır. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin velilerinden bilimsel etik kapsamında izin alınmıştır. Araştırmanın materyali ise doküman incelemesi yapılan BİLSEM Türkçe etkinlik kitabıdır. Etkinlik kitabı, BİLSEM Türkçe komisyonu ve Ölçme Değerlendirme Uzmanları tarafından hazırlanmış ve Bilim Sanat Merkezleri tarafından yayımlanmıştır. Şu an için BİLSEM etkinliklerinde yol göstermesi açısından tek kaynak olan bu kitap, yakın zamanda güncellenecektir. Kitap içerisinde yer alan 70 Destek Eğitimi ve 56 BYF programına yönelik toplamda 126 etkinlik Çoklu Zekâ Kuramındaki zekâ alanlarına göre incelenmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

BİLSEM öğrencilerinin baskın zekâ alanlarını analiz etmek amacıyla Saban (2005) tarafından 5'li likert tipte hazırlanan "Çoklu Zekâ Alanları Envanteri" Kaya'nın (2020) yüksek lisans tezindeki hâliyle kullanılmıştır. Araştırma kapsamında incelenen BİLSEM Türkçe etkinlik kitabındaki Çoklu Zekâ alanlarını belirleyebilmek için de ayrı bir ölçüt hazırlanmıştır. Ölçütlerin hazırlanmasında başta Çoklu Zekâ Kuramı'nın temel felsefesi gözetilmekle birlikte Bümen (2002, s. 33-38), Yavuz (2001, s. 231-232) ile Selçuk, Kayılı ve Okut (2002, s. 45-78) tarafından yapılan çalışmalardan da yararlanılmıştır. Oluşturulan ölçüt, Başbayrak'ın (2021, s. 50-59) çalışmasında yer almaktadır.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler likert tipi anket ve Çoklu Zekâ Kuramı için oluşturulan ölçüt ile toplanmıştır. Ölçütte sekiz zekâ alanı ile ilgili onar soru yer almıştır. Öğrenciler bu soruları 0'dan 4'e kadar kendilerine en yakın gelen şekilde cevaplamışlardır. Soruları cevaplamak için; hiç uygun değil (0), çok az uygun (1), kısmen uygun (2), oldukça uygun (3) ve tamamen uygun (4) seçenekleri yer almaktadır. 0'dan 4'e kadar hangi rakam işaretlendiyse o rakamlar toplanıp öğrencilerin ilgili kısımdaki zekâ alanına yatkınlığı konusunda bir sonuca ulaşılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22.0 (Statistical Packet for the Social Science) paket programından yararlanılmıştır. Bu doğrultuda frekans, yüzde, ortalama, standart sapma gibi betimsel istatistikler kullanılmıştır. Etkinlik kitabındaki veriler ise cümle düzeyinde ele alınarak hangi zekâ alanına/alanlarına girdiği, ölçüt doğrultusunda değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler tablolara aktarılmış, verilerin frekans (f) ve yüzde (%) değerleri gösterilerek yorumlanmıştır.

3. BULGULAR

3.1. BİLSEM Türkçe Etkinlik Kitabına Yönelik Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde BİLSEM Türkçe etkinlik kitabına yönelik bulgular yer almaktadır. Etkinlik kitabı içerisindeki Destek ve BYF grubu etkinlikleri; dil zekâsı, mantık-matematik zekâsı, görsel zekâ, müzikal zekâ, bedensel zekâ, sosyal zekâ, özedönük zekâ ve doğacı zekâ olmak üzere ayrı ayrı incelenmiştir. Veriler tabloya aktarılıp yorumlanmıştır.

Tablo 1. Zekâ Alanlarının BİLSEM Türkçe Etkinlik Kitabında Yer Alma Düzeyleri

BİLSEM Türkçe Etkinlik Kitabı	Dil Zekâsı	Mantık-Mat. Zekâsı	Görsel Zekâ	Müzikal Zekâ	Bedensel Zekâ	Sosyal Zekâ	Öz. Zekâ	Doğacı Zekâ	Top. Etk.
Destek	63	17	32	16	28	15	10	0	70
BYF	51	25	38	16	16	21	7	2	56
Toplam	114	42	70	32	44	36	17	2	126
%	%90,5	%33,3	%55,6	%25,4	%34,9	%28,6	%13,5	%1,6	%100

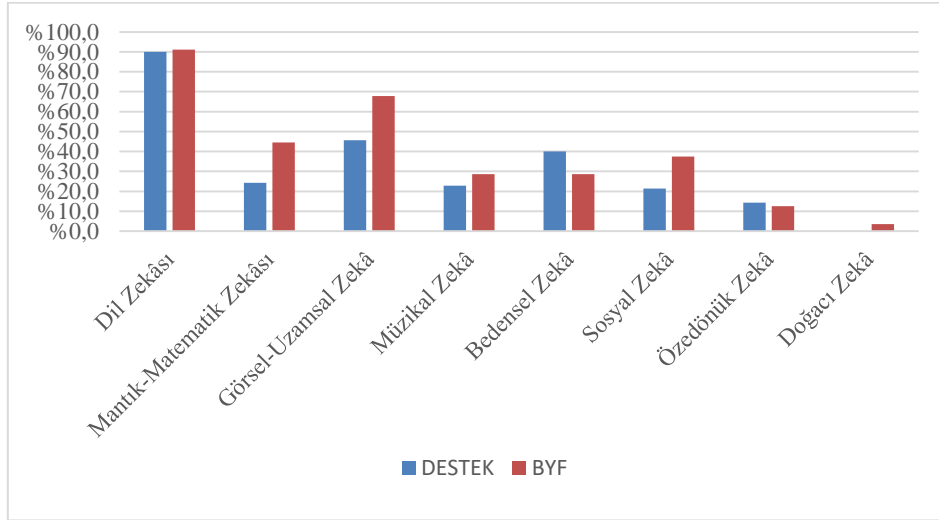
Mat. : Matematiksel, Öz. : Özedönük, Top. : Toplam, Etk. : Etkinlik.

Tablo 1'e bakıldığında zekâ alanlarının BİLSEM Türkçe etkinlik kitabında yer alma düzeyleri görülmektedir. Kitap, toplamda 70 Destek bölümü etkinliği, 56 tane de BYF bölümü etkinliği olmak üzere toplam 126 etkinlikten oluşmaktadır. Buna göre dil zekâsı hem Destek hem de BYF etkinliklerinde büyük bir oranda yer almaktadır. Toplam etkinliklerin %90,5'inde dil zekâsına yer verilmiştir. Mantık-matematik zekâsına bakıldığında ise kitaptaki etkinliklerin %33,3'ünde bu zekâ

alanına yer verildiği görülmektedir. Görsel-uzamsal zekâ incelendiğinde kitaptaki etkinliklerin %55,6'sında bu zekâ türüne yer verildiği tespit edilmiştir. Müzikal zekâ ise etkinliklerin %25,4'ünü oluşturmaktadır. Sosyal zekâyâ bakılacak olursa bu zekâ alanının %28,6 orana sahip olduğu görülmektedir. Özedönük zekânın kitapta yer alma oranı ise %13,5'tir. Kitapta en az yer alan zekâ alanı ise doğacı zekâdır. Toplam etkinliklerin yalnızca %1,6'sında ilgili zekâ alanına rastlanmıştır.

3.2. BİLSEM Türkçe Etkinlik Kitabındaki DESTEK ve BYF Bölümlerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Bu bölümde BİLSEM Türkçe etkinlik kitabındaki Destek ve BYF bölümlerinde yer alan zekâ alanları karşılaştırarak grafik hâlinde sunulmuştur. Destek ve BYF bölümleri, makalenin "Çalışma Grubu ve Materyali kısmında açıklanan Destek-3, BYF-1 ve BYF-2 öğrenci gruplarına yönelik olarak hazırlanan etkinliklerdir.

Grafik 1. Zekâ Alanlarının DESTEK ve BYF Bölümlerinde Yer Alma Düzeyleri

Grafik 1'e bakıldığında zekâ alanlarının Destek ve BYF bölümlerinde yer alma düzeyleri karşılaştırılmalı olarak görülmektedir. Dil zekâsı Destek bölümünde %90, BYF bölümünde %91,1 oranında yer almaktadır. Mantık-matematik zekâsı Destek bölümünde %24,3 oranında yer alırken BYF bölümünde ise bu oran %44,6'ya çıkmıştır. Görsel-uzamsal zekâ açısından karşılaştırıldığında Destek bölümünde bu zekâ alanına %45,7 oranında yer verilirken BYF'de ise bu oran %67,9 olmuştur. Müzikal zekâ incelendiğinde Destek bölümünün %22,9'u, BYF bölümünün ise %28,6'sı bu zekâ alanına sahiptir. Bedensel zekânın oranı Destek'te %40'ken BYF'de %28,6'dır. Sosyal zekâ açısından bakıldığında Destek bölümü %21,4'lük paya sahip olurken BYF'de bu pay %37,5'tir. Özedönük zekâda ise Destek bölümü %14,3'lük kısmı kapsarken BYF, %12,5'lik kısmı kapsamaktadır. Destek bölümünde doğacı zekâyâ yönelik etkinlik tespit edilmemiştir. BYF bölümünde ise etkinliklerin %3,6'sı bu zekâ alanıyla ilişkilidir.

3.3. BİLSEM'deki Öğrencilere Yönelik Bulgular

3.3.1. Öğrencilerin Cinsiyet, Sınıf ve Yaş Değişkenleri

Tablo 2, 3 ve 4'te anket uygulanan öğrencilerin cinsiyet, sınıf ve yaş bilgileri yer almaktadır.

Tablo 2. Öğrencilerin Cinsiyet Verileri

Cinsiyet	Frekans	Yüze
Kız	10	62,5
Erkek	6	37,5
Toplam	16	100

Tablo 2'ye bakıldığında anket uygulanan öğrencilerin %62,5'inin kız, %37,5'inin erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin Sınıf Bilgileri

Sınıf	Frekans	Yüze
DESTEK-3	3	18,8
BYF-1	7	43,8
BYF-2	6	37,5
Toplam	16	100

Tablo 3'e bakıldığında öğrencilerin %18,8'nin DESTEK-3, %43,8'inin BYF-1 ve %37,5'inin BYF-2 grubunda eğitim gördüğü tespit edilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Yaş Bilgileri

Yaş	Frekans	Yüzde
10	8	50,0
11	6	37,5
12	2	12,5
Toplam	16	100

Tablo 4'e bakıldığında öğrencilerinin %50'sinin 10 yaşında, %37,5'inin 11 yaşında ve %12,5'inin 12 yaşında olduğu görülmektedir.

3.3.2. Öğrencilerin Zekâ Alanlarına İlişkin Bulgular

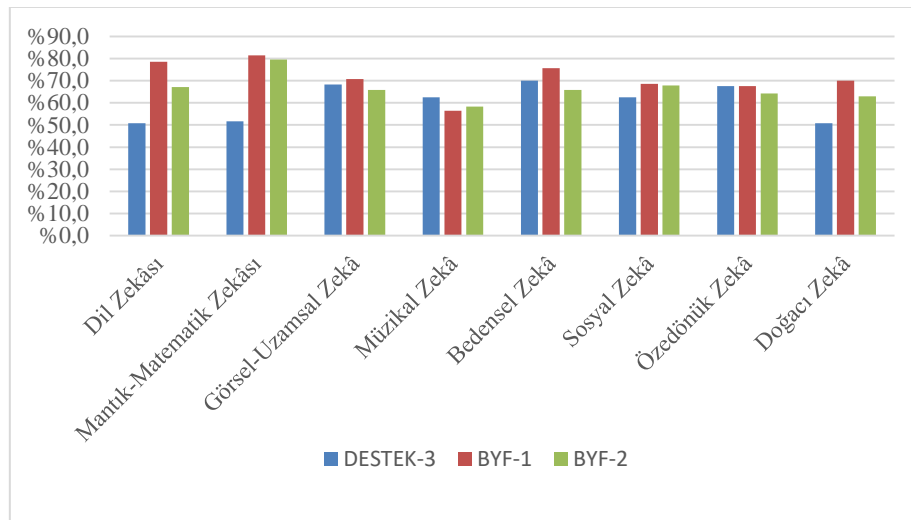
Bu bölümde öğrencilerin zekâ envanterinden aldıkları puanlar sayısal veriler halinde tablolaştırılıp frekans ve yüzdelerle ifade edilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Zekâ Alanlarına İlişkin Sayısal Veriler

Toplam Zekâ Puanları	Dil Zekâsı	Mantık-Mat. Zekâsı	Görsel Zekâ	Müzikal Zekâ	Bedensel Zekâ	Sosyal Zekâ	Özedönük Zekâ	Doğacı Zekâ	Max. Puan
Destek-3	61	62	82	75	84	75	81	61	120
BYF-1	220	228	198	158	212	192	189	196	280
BYF-2	161	191	158	140	158	163	154	151	240
Toplam	442	481	438	373	421	430	424	408	640
%	%69,1	%75,2	%68,4	%58,3	%65,8	%67,2	%66,3	%63,5	%100

Mat. :Matematiksel, Max. : Maksimum.

Tablo 5 incelendiğinde genel toplama göre öğrencilerin baskın zekâ alanlarının %75,2 ile mantık-matematik zekâsı olduğu görülmektedir. İkinci sırada %69,1 ile dil zekâsı yer alırken üçüncü sırada görsel zekâ bulunmaktadır. Sosyal zekâ %67,2 orana sahipken özedönük zekânın oranı %66,3'tir. Bedensel zekâ, %65,8'lik bir oranı kapsarken doğacı zekâda ise bu oran %63,5 olarak öne çıkmaktadır. Öğrencilerde tespit edilen en düşük oranlı zekâ alanı %58,8 ile müzikal zekâdır.

Grafik 2. Öğrencilerin Sınıflara Göre Zekâ Alanlarının Karşılaştırılması

Grafik 2'ye bakıldığında dil zekâsına Destek-3 grubunun %50,8, BYF-1'in %78,6, BYF-2'nin ise %67,1 oranında sahip olduğu görülmektedir. Mantık-matematik zekâsına Destek-3 grubunun %51,7, BYF-1'in %81,4 ve BYF-2'nin %79,6 oranında sahip olduğu tespit edilmiştir. Görsel-uzamsal zekâyâ bakılacak olursa Destek-3 grubunun oranı %68,3, BYF-1 grubunun %70,7 ve BYF-2'nin %65,8'dir. Müzikal zekâ, Destek-3 grubunda %62,5, BYF-1'de %56,4 ve BYF-2'de %58,3 oranında yer almaktadır. Bedensel zekâ açısından incelendiğinde ise Destek-3 grubunun oranı %70, BYF-1'in oranı %75,7 ve BYF-2'nin oranı %65,8'dir. Sosyal zekâyâ bakıldığında Destek-3 %62,5, BYF-1 %68,6 ve BYF-2 %67,9 orana sahiptir. Özedönük zekâda Destek-3 ve BYF-1 %67,5 ile aynı orana sahiptir. BYF-2'nin oranı ise %64,2'dir. Doğacı zekâda Destek-3'ün oranı %50,8, BYF-1'in %70 ve BYF-2'nin %62,9'dur.

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre BİLSEM Türkçe etkinlik kitabında en çok yer verilen zekâ alanının %90,5 oranla dil zekâsı olduğu tespit edilmiştir. Oranın bu şekilde yüksek olmasındaki en büyük sebebin kitabın “Türkçe” dersi ile ilgili olması söylenebilir. İkinci en çok yer verilen zekâ alanı görsel-uzamsal zekâdır. %55,6’lık orana sahip olan bu zekâ alanına yönelik etkinlikler daha çok resim çizme ve görsel yorumlama şeklinde ortaya çıkmaktadır. Oranın yüksek olmasına bakılarak etkinlik kitabının görsel zekâsı baskın olan öğrencileri etkin bir şekilde kapsadığı söylenebilir. Elde edilen sonuçlara göre bedensel zekânın oranı ise %34,9’dur. Daha çok drama, canlandırma tarzı etkinliklerle öğrencilerin bedensel zekâları geliştirilmeye çalışılmıştır. Mantık-matematik zekânın oranı ise %33,3’tür. Bu zekâ alanına giren etkinlikler daha çok beyin fırtınası yapma ve neden sonuç ilişkileri kurma üzerinedir. Ayrıca mantık-matematik zekâsındaki “mantık” boyutunun da kitapta sıkça yer aldığı görülmektedir. %28,6’lık orana sahip olan sosyal zekâ, etkinlik kitabında grup çalışması şeklinde sıkça öne çıkmaktadır. Müzikal zekâ ise %25,4’lük orana sahiptir. Ritim oluşturma ve müzik dinleyerek çeşitli metinler oluşturma yoluna ders kitabında zaman zaman yer almıştır. Özedönük zekânın %13,5 olan oranı kendini tanıma ve araştırma-inceleme yapma etkinliklerinde ortaya konmaktadır. Ders kitabında en az yer alan zekâ alanı %1,6 ile doğacı zekâdır. Bu zekâ alanının diğer zekâ alanlarına göre Türkçe etkinlik kitabı için biraz daha ihmâl edildiği sonucuna ulaşılabilir.

Öğrencilerin zekâ alanları ile ilgili sonuçlara bakıldığında %75,2 ile mantık-matematik zekâsının öne çıktığı belirlenmiştir. Başka bir deyişle öğrencilerin sayısal zekâsı en baskın zekâ alanı olarak bulunmuştur. Daha sonra %69,1 ile dil zekâsının öne çıktığı görülmektedir. Bu iki orana bakarak geleneksel zekâ anlayışında sık sık önem verilen sayısal ve sözel zekâ alanlarının BİLSEM öğrencilerinde de öne çıktığı sonucuna ulaşılabilir. Görsel zekâ ise %68,4 oranla öğrencilerde yine oranı yüksek bir zekâ alanı olarak tespit edilmiştir. Sosyal zekânın oranı %67,2 iken özedönük zekâda bu oran %66,3’tür. Gardner’ın “Zihin Çerçevesi” kitabında “Kişisel Zekâlar” olarak bütün aldığı iki zekâ alanı öğrencilerde benzer düzeylerde yer almaktadır. Bedensel zekânın oranına bakılacak olursa %65,8’dir. Doğacı zekâ %63,5 orana sahipken müzikal zekâ öğrencilerde oranı en düşük olarak ortaya çıkan zekâ alanıdır. %58,3’lük orana sahiptir.

Etkinlik kitabındaki zekâ alanları, öğrenci zekâ alanlarıyla karşılaştırıldığında ve uyumluluk düzeyleri incelendiğinde öğrencilerin baskın zekâ alanı olan mantık-matematik zekâsı etkinlik kitabında bu kadar baskın şekilde yer almamaktadır. Dil zekâsının ise uyumluluk düzeyinin yeterli olduğu söylenebilir. Görsel-uzamsal zekâ da aynı dil zekâsı gibi öğrencilerin zekâ alanıyla etkinlik kitabı zekâ alanlarının uyumluluk gösterdiği bir diğer zekâ alanıdır. Sosyal zekâyâ bakıldığında kısmen bir uyumluluk ortaya konya bile özedönük zekâda uyumluluk düzeyi yeterli değildir. Çünkü öğrencilerin önemli bir kısmının özedönük zekâ alanı yüksek oranlardayken ders kitabında bu oran biraz daha düşük kalmıştır. Bedensel zekâda, oransal bir uyum göze çarparken doğacı zekâ, araştırma sonuçlarına göre etkinlik kitabıyla öğrenci zekâ alanları arasında en uyumsuz olan zekâ alanıdır. Bu sonuçlardan hareketle Türkçe etkinlik kitabında öğrenci zekâ alanları doğrultusunda doğacı zekâyâ yönelik etkinliklere daha sık yer verilmesinin gerekliliği ortaya konabilir. Müzikal zekâ ise öğrencilerde en az oranda yer alan zekâ alanı olduğu için ders kitabında yer alma düzeyi açısından karşılaştırıldığında kısmen uyumluluk gösterdiği söylenebilir.

Yapılan araştırma benzer çalışmalarla kıyaslanacak olunursa BİLSEM Türkçe etkinlik kitabındaki zekâ alanlarını ortaya koyan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat Türkçe ders kitaplarının incelenmesiyle ilgili çeşitli çalışmalar mevcuttur.

Bu araştırma sonucunda dil zekâsı, incelenen kitaptaki en baskın zekâ alanıdır. Dağlı (2006), “1990-2000 Yılları Arası İlköğretim II. Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Halk Şiiri Metinlerinin ‘Çoklu Zekâ Teorisi’ Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada da metin ve etkinliklerde en çok dil zekâsına yer verildiğini tespit etmiştir.

Araştırma sonucuna göre BİLSEM Türkçe etkinlik kitabında zekâ alanları istenilen düzeyde dengeli dağılmamıştır. Kırıcı (2011) da “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Ders Kitapları, Öğrenci Çalışma Kitapları ve Öğretmen Kılavuz Kitaplarının Çoklu Zekâ Kuramına Uygunluk Durumları” çalışmada kitaplarda zekâ alanlarının dengeli dağılmadığını ve en fazla dil zekâsına yer verildiğini ortaya koymuştur. Bu nedenle iki araştırmanın sonuçlarının benzer olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Etkinlik kitabında en çok yer verilen zekâ alanı dil zekâsı olurken en az yer verilen zekâ alanı doğacı zekâdır. Kırbaçoğlu Kılıç, Bakı ve Bayram (2014) da “Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Dersi Öğretmen

Kılavuz Kitabındaki Etkinliklerin Çoklu Zekâ Kuramı ile Örtüşme Düzeyi” çalışmasında ders kitaplarında en fazla dil zekâsına en az doğacı zekâyâ yer verildiğini ortaya koymuştur.

Epçaçan ve Kırbaş (2018), “Türkçe Ders Kitabı Etkinliklerinin Çoklu Zekâ Yaklaşımı Temelli Öğretim Açısından Değerlendirilmesi” çalışmasında 8.sınıf Türkçe ders kitabını incelemiş ve en fazla dil zekâsına yer verildiğini tespit etmiştir. Müzikal zekâ, bedensel zekâ ve doğacı zekâyâ ise hiç yer verilmediğini ortaya koymuştur. Bu doğrultuda araştırmalar arasında bir uyum göze çarpmaktadır.

Başbayrak ve Örgen Yaşar (2021) “6. ve 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Çoklu Zekâ Kuramı Çerçevesinde Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında ortaokul düzeyinde okutulan ders kitaplarını incelemiştir. Bu sonuçlara göre dil zekâsı büyük bir oranla baskın zekâ alanı olarak öne çıkmış ve diğer zekâ alanları %30’ların altında kalmıştır. Bu nedenle BİLSEM Türkçe etkinlik kitabının, okutulan ders kitaplarına göre öğrenci zekâ alanlarını daha çok kapsadığı söylenebilir.

Türkiye’deki bütün BİLSEM öğrencilerinin zekâ alanlarının tespitine yönelik de kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu konu literatürde bir açık olarak görülmüş ayrıca öneriler bölümünde de öneri olarak yer verilmiştir.

- Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerde mantık-matematik zekâsı ve dil zekâsı baskın zekâ alanları olarak öne çıkmaktadır. Geleneksel zekâ anlayışlarında da sayısal ve sözel zekâ alanları öne çıkarılmaktadır. Bu nedenle sonucun bu şekilde ortaya çıkmasının eğitim sisteminin ve sosyolojinin geleneksel zekâ anlayışından henüz kurtulmadığından kaynaklı mı olduğu yeterince araştırılmalıdır.
- BİLSEM Türkçe etkinlik kitabında zekâ alanları önemli ölçüde çeşitlilik gösterse de doğacı zekâ açısından biraz daha geliştirilmelidir. Bu zekâ alanı yalnızca Sosyal Bilgiler dersine bırakılmamalı, Türkçe etkinlik kitaplarında da sıkça yer almalıdır.
- Tüm Türkiye’de yer alan BİLSEM öğrencilerinin ihtiyaçlarını tespit edebilmek adına daha büyük örneklemelerde öğrenci zekâ analizleri yapılmalıdır. Örnekleme Cizre olan bu çalışma, gelecek çalışmalara örnek niteliğindedir.
- Öğrencilere Çoklu Zekâ Kuramındaki bütün zekâ alanlarının önemli olduğu birinin diğerinden daha önemli olmadığı sık sık vurgulanmalıdır. Çünkü eğitim sisteminden beklenti yalnızca sözeli ve/veya sayısalı iyi olan bireyler yetiştirmek değildir.
- Zekâ alanlarının spesifik gelişimi için BİLSEM’lere Çoklu Zekâ odaları kurup öğrencilere farklı farklı derslerde odanın zekâ alanına uygun şekilde eğitim verilmelidir. Bu konuda öğretmenlere de hizmet içi eğitim verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Alevli, O. (2019). *Özel Yetenekli Öğrencilere Bilim ve Sanat Merkezlerinde Uygulanan Türkçe Eğitimi: Bir Durum Çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Armstrong, T. (2009). *Multiple intelligences in the classroom*. Alexandria-Virginia: ASCD.
- Ayaydın, A. (2009). Eğitimde çoklu zekâ yansımaları ve görsel sanatlar. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 52-62.
- Aydın, T. (2014). Dil öğretimi ve oyun -çoklu zekâ teorisi ışığında- *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 14(1), 71-83.
- Başbayrak, M. & Örgen Yaşar, F. (2021). 6. ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının Çoklu Zekâ Kuramı çerçevesinde değerlendirilmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(69), 1066-1077.
- Başbayrak, M. (2021). *2019-2020 öğretim yılında okutulan 6 ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin ve etkinliklerin çoklu zekâ kuramı ve öğretmen görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Bümen, N. (2002). *Okulda çoklu zekâ kuramı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Çuhadar, C. H. (2017). Müziksel zekâ. *ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(3), 1-12.
- Dağlı, A. (2006). *1990-2000 yılları arası ilköğretim II. kademe Türkçe ders kitaplarındaki halk şiiri metinlerinin “çoklu zekâ teorisi” açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

- Demirel, Ö., Başbay, A. ve Erdem, E. (2006). *Eğitimde çoklu zekâ-kuram ve uygulama*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Epçaçan, C. ve Kırbaş, A. (2018). Türkçe ders kitabı etkinliklerinin çoklu zekâ yaklaşımı temelli öğretim açısından değerlendirilmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 22(76), 57-78.
- Eriş, B. (2008). Zekâ: Amerikan deneyiminin kritik kuram perspektifinden analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8(1), 59-87.
- Gardner, H. (1983). *Multiple intelligences: The theory in practice*. New York: Basic Books.
- Gardner, H. (1999). *Intelligence reframed: Multiple intelligences for the 21st century*. New York: Basic Books.
- Gardner, H. (2017). *Zihin çerçeveleri* (Çev. E. Kılıç ve G. Tunçgenç). İstanbul: Alfa Bilim.
- Göğebakan Yıldız, D. (2018). *Beceri gelişiminde çoklu zekâ ve bütünleştirilmiş program yaklaşımı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaya, M. (2020). *Devlet Konservatuvarı Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Çoklu Zekâ Alanlarının Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Kırbaşoğlu Kılıç, L., Baki, Y. ve Bayram, B. (2014). Ortaokul 8. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabındaki etkinliklerin çoklu zekâ kuramı ile örtüşme düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(2), 72-89.
- Kırcı, I. (2011). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe dersi ders kitapları, öğrenci çalışma kitapları ve öğretmen kılavuz kitaplarının çoklu zekâ kuramına uygunluk durumları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kuru, E. (2001). Kinestetik zekâ ve beden eğitimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 217-229.
- Lazear, D. (2000). *The intelligent curriculum: Using MI to develop your student's full potential*. New York: Zephyr Press.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2013). T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı 2013-2017, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2017). Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Bilim ve Sanat Merkezleri Türkçe Etkinlik Kitabı, Ankara.
- Özsoy, Y. (2014). Bilim ve Sanat Merkezi Öğrenci, Öğretmen ve Velilerinin Üstün Yetenekli Öğrenci Kavramına İlişkin Metaforları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 74-87.
- Saban, A. (2005). *Çoklu zekâ teorisi ve eğitim*. Ankara: Atlas Yayın Dağıtım.
- Saban, A. (2010). *Çoklu zekâ kuramı ve Türk eğitim sistemine yansımaları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Selçuk, Z., Kayılı, H. ve Okut, L. (2002). *Çoklu zekâ uygulamaları*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sezginsoy, B. (2007). *Bilim ve Sanat Merkezi Uygulamasının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Temiz, N. (2007). *Çoklu zekâ kuramı okulda ve sınıfta: Kimim? Öğretmenim benim beynim 1*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yavuz, K. E. (2001). *Eğitim öğretimde çoklu zekâ teorisi ve uygulamaları*. Ankara: Özel Ceceli Okulları Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.